

Soovitused

EUROOPA KODANIKE PANEELARUTELU

Energiatõhusus

Euroopa kodanike paneelarutelu energiatõhususe teemal

Lõplikud soovitused

Märkus. Käesolev dokument sisaldab energiatõhususe teemal peetud Euroopa kodanike paneelarutelu tulemusi. Tulemused on struktureeritud teemavaldkondade kaupa.

Sisukord

Teave ja käitumise muutmine	3
Õiglased ja võrdsed võimalused.....	4
ELi ülemaailmne roll ja liikmesriigid	5
Töökohad ja haridus	8
Taristu	11
Hooned.....	16
Transport.....	17
Kodanike paneelarutelul toimunud hindamise tulemused.....	19

Teave ja käitumise muutmine

1. soovitus

Suurendada tarbijate teadlikkust, et nad hakkaksid tegema energiatõhusaid valikuid

Soovitame muuta tarbijatele esitatava teabe kättesaadavamaks, läbipaistvamaks ja paremini kasutatavaks, et aidata leibkondadel ja organisatsioonidel suurendada oma energiatõhusust. Sellega seoses soovitame järgmist:

- enesekontrolli funktsiooni sisaldav veebiportaal, mis aitab tarbijatel hinnata oma transpordi- ja kodu renoveerimise vajadusi, ning taskukohased näpunäited. Tarbijad leiaksid sealt lahenduste paketi, sealhulgas järgmised sammud ja kontaktandmed;
- võrgustik, mis hõlmab kohalikke füüsilisi ühtseid kontaktpunkte (linnaavalitsused, raamatukogud jms), kus on võimalik konsulteerida sõltumatute ekspertidega. Võrgustikus ei tohiks teha vahet maa- ja linnapiirkondadel ega sotsiaalsetel rühmadel. Ühtsete kontaktpunktide töötajad peaksid andma nõu seadusandlike, finants- ja tehniliste aspektide ning kohalike teenuseosutajate kohta. Kohalikke osalejaid kutsutakse üles suurendama teadlikkust sellest teenusest;
- paremini kättesaadavad ja kõigile arusaadavad toodete energiatõhususe märgised, sealhulgas teave toodete kasutusea kohta, ja viide ühtsete kontaktpunktide võrgustikule.

Põhjendus

See soovitus on oluline, sest õigeid otsuseid saab teha vaid siis, kui on olemas asjakohane teave, millele tugineda. See teave peab olema arusaadav ja kättesaadav kõigile. Kuigi suur hulk teavet võib juba olla kättesaadav, ei teata sellest tihti, rääkimata sellest, et see oleks kõigile arusaadav. Tarbijad peaksid olema teadlikud oma energiatarbimisest ja omama ülevaadet oma andmetest, samuti olema kursis olemasolevate võimaluste ja nendega kaasnevate kuludega ning kättesaadavate teenuste ja toega, millega aidatakse neil suurendada oma energiatõhusust.

Õiglased ja võrdsed võimalused

2. soovitus

Rahastada õiglaselt kodude energiatõhusaks renoveerimist

Soovitame kehtestada väikeomanikele soodsama maksusüsteemi, et üürnikes ei nähtaks nende kodude renoveerimisel takistust. Selleks tuleks teha tööde ja materjalide puhul maksusoodustusi sõltuvalt inimeste sissetulekust. Kõige väiksema sissetulekuga inimesed peaksid saama kõige rohkem abi.

Toetust tuleks pakkuda enne tööde algust või osamaksetena renoveerimistööde edenedes.

Valitsused peavad investeerima sotsiaaleluruumidesse, kasutades energiatõhusaid ja kestlikke materjale.

Osa CO₂-maksust laekuvast tulust tuleks eraldada energiatõhususe suurendamiseks (sh renoveerimistööde jaoks). Hargmaseid ettevõtteid, kes tekitavad rohkem saastet, tuleks vastavalt maksustada.

Pangad peaksid hõlbustama juurdepääsu energiatõhusaks renoveerimise jaoks antavatele laenudele, mille intressimäära kohandatakse vastavalt sissetulekule.

Põhjendus

Sotsiaalne õiglus tähendab võrdset juurdepääsu energiale ja eluasemetele. Praegune olukord on vastuvõetamatu: mõned inimesed seisavad silmitsi tõsise energiaostuvõimetusega ning keskklassi väikeomanikud ei saa abi ega toetust ei oma kodude ega välja üüritava kinnisvara renoveerimiseks. Üürnikud tunnevad, et nende võimuses ei ole midagi muuta. Peame lubamatuks, et jõupingutusi ei jaotata õiglaselt ja et mõnele inimesele jääb eluruum, kus on mugav temperatuur, kättesaadatuks.

Võrdne juurdepääs muudab energiatõhususe kõigile taskukohasemaks ja aitab seega kaasa ühisele võitlusele kliimamuutuste vastu.

Rahastamismudelid renoveerimise jaoks on olemas kõigis ELi liikmesriikides, kuid need ei ole alati optimaalsed ega vasta sageli sihtrühmade vajadustele.

ELi ülemaailmne roll ja liikmesriigid

3. soovitus

Suurendada energiasõltumatust ja -tõhusust, et saada ülemaailmseks eeskujuks

Soovitame Euroopa Liidul investeerida uue energiatehnoloogia, sealhulgas taastuvate energiaallikate alasesse teadus- ja arendustegevusse, et saavutada suurem energiatõhusus. Investeerida tuleks järgmistesse valdkondadesse:

1. energia tootmine (vesinik, tuumasüntees jms);
2. energia salvestamine (akud);
3. energia ülekanded ja
4. energiatarbimise vähendamine.

Samuti soovitame ELil edendada riigipõhiste konkurentsieeliste kasutamist energia tootmisel, hõlbustades samal ajal parimate tavade ja teadmiste vahetamist liikmesriikide vahel.

Lisaks soovitame seada prioriteediks energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamise raamistikus võetavad meetmed, mis aitavad kõige rohkem suurendada energiasõltumatust.

Põhjendus

Poliitiliselt on see soovitus oluline seetõttu, et sellega kaitstakse Euroopat ja selle kodanikke võimalike geopoliitiliste kriiside eest. Samuti aitab see kaitsta Euroopa väärtusi ja demokraatiat, võimaldades ELil katkestada sidemed korrumppeerunud valitsustega. Samal ajal võib see aidata kaasa ELi õigusaktide kiiremale arengule, kuna Euroopal oleks suurem vabadus kehtestada omi standardeid. Teadmiste vahetamine liikmesriikide vahel aitaks ka parandada liikmesriikide vahelisi suhteid.

Sotsiaal-majanduslikult suurendaks selle soovituse järgimine konkurentsivõimet ja võimaldaks kasutada raha, millega praegu tasutakse imporditava energia eest, mis moodustab 61% ELis tarbitavast energiast (2019. aasta andmed: https://ecrgroup.eu/campaign/energy_security), liidusiseste investeeringute jaoks, mis loovad ELile ja selle kodanikele rohkem väärtust. Kui importida kolmandatest riikidest vähem energiat, väheneks ka haavatavus hinnakõikumiste ja ülemaailmsetel energiaturgudel esinevate häirete suhtes ning ELis lisanduks töökohti.

Keskkonna vaatenurgast võib soovitus kaasa tuua väiksema energiatarbimise, roheline majanduskasvu ja kliimanetraalsuse, mis kõik on seotud energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega ja lubadustega, mille EL on andnud seoses kestlikkusega.

4. soovitus

Suurendada igapäevase suutlikkust tegutseda, et saavutada energiatõhususe eesmärgid

Soovitame ELil soodustada kas otse või liikmesriikidele pakutavate tugevate stiimulite kaudu meetmeid energiatõhususe standardite rakendamiseks. Sellega aitab EL tagada jõupingutuste õiglase jagamise üksikisikute ja ettevõtjate vahel, aga ka piirkondade vahel, nii et kedagi ei jäeta kõrvale.

Peamised põhimõtted:

- arendada energiatõhususe kultuuri, andes paremat teavet, et aidata tarbijatel tarbida vähem ja paremat energiat;
- pakkuda tingimuslikke stiimuleid, mis innustavad ettevõtjaid panema rõhku oma tootmis-, turustamis- ja müügitgevuse energiatõhususele, kandes hoolt selle eest, et ei nõrgendataks VKEsid;
- tagada inimväärsete elamistingimuste kindlustamiseks vajalik minimaalne energiakogus ja eraldada suur osa abist kõige haavatavamatele isikutele (nt negatiivse intressimääraga laenud). Eesmärk on vähendada, mitte põlistada sotsiaalset ebavõrdsust;
- pakkuda stiimuleid kõigile inimestele, kuid teha seda pöördvõrdeliselt nende sissetulekuga, eelkõige kasutades progressiivset hinnakujundust ja sõltuvalt energiaallikast.

Põhjendus

See soovitus on oluline, sest kuigi energiatõhususe standardid on olemas, on nende kättesaadavus ja rakendamine endiselt piiratud. Euroopa tasandil kehtib praegu arvukalt energiatõhususe standardeid (hoonete ehitamine ja renoveerimine, toodete ja seadmete ökodisain, võitlus kavandatud aegumise vastu, õigus parandamisele jne).

Need standardid on ambitsioonikad ja aitavad turul areneda, kuid nende rakendamine on liikmesriigiti erinev. Standarditega on kehtestatud tehnilised nõuded, millel on finantsmõju, nende tõttu võivad teatavad rühmad kõrvale jääda (kõigil ei ole võimalik oma kodu energiatõhusaks renoveerida või osta kõige tõhusamaid kodumasinaid) ja need võivad tekitada ebaausat konkurentsi (oma tootmisprotsessis standardeid järgivate Euroopa ettevõtjate ja väljaspool Euroopa Liitu asuvate ettevõtjate vahel).

Energiatõhusus ei tohiks olla luksus ega valik, mille mõni saab tegemata jätta. ELil võiks olla tähtis roll selle tagamisel, et energiatõhusus parandab inimeste, eelkõige kõige haavatavamate leibkondade igapäevaelu. Oleme teadlikud, et mõnel kohalikul ametiasutusel võib olla oluline roll eeskuju andmisel ja turu edendamisel.

Teame, et teatavad meie soovituselise elemendid ei sõltu üksnes Euroopa Liidust ja nõuavad tugevat kooskõlastamist liikmesriikidega. Kuid kus veel mõelda suurelt kui mitte kodanike paneelarutelul?

5. soovitus

Suunata ELi direktiivide rakendamist ja teha selle üle järelevalvet

Soovitame ELil tagada energiatõhususe direktiivide rakendamise liikmesriikides, mis praegu on ebaühtlane. Rakendamise edendamiseks tuleks parandada teavitamist, rahastamist ja sanktsioone.

Teave peab olema juurdepääsetav ja sihtrühmaga arvestav (nt noorte poole tuleks pöörduda sotsiaalmeedia kaudu ja eakate poole televisiooni vahendusel) ning avalikus ruumis kergesti nähtav.

EL rahastab üksnes nõudeid täitvaid liikmesriike, lähtudes mõõdetavatest edusammudest. Rahastamine peab olema õiglane ja proportsionaalne, võttes arvesse liikmesriikide erinevat suutlikkust.

Karistusmehhanismid on juba olemas ja komisjon võib anda nõudeid mittetäitva liikmesriigi valitsuse kohtusse.

Läbipaistvuse suurendamiseks tuleks järjestada liikmesriigid vastavalt nende rakendamispüüdlustele. Lisaks peaks EL innustama liikmesriikide valitsusi looma teavitamissüsteemi, et kodanikud saaksid anda aru energia raiskamisest ja kohalikud omavalitsused saaksid vastavalt tegutseda.

Põhjendus

See soovitus on oluline, sest direktiivide rakendamise tagamine kõikides riikides mõjutaks kõiki ELi kodanikke ja annaks neile isegi võimaluse otseselt panustada järelevalveprotsessi. Lisaks, kui liikmesriikide seas toimub suurem ühtlustamine, on tulevikus lihtsam otsustada uute meetmete üle. Mis puudutab teavitamist, siis uute viiside leidmine erinevate elanikkonna rühmade kaasamiseks võiks suurendada nii ELi kui ka liikmesriikide valitsuste vastutust.

Energiasektori ümberkujundamine ja energiatõhususe edendamine vajaliku kiiruse ja intensiivsusega on võimalik üksnes tõhusa rakendamisega liikmesriikide tasandil. Kui energiatõhususe standardeid järgitakse kõikides liikmesriikides, saab rohkem ELi kodanikke nautida mitmesugust energiatõhususest tulenevat kasu.

Töökohad ja haridus

6. soovitus

Tugevdada kvalifitseeritud tööjõudu ELi energiatõhususe sektoris

Soovitame suurendada koolitustegevust energiatõhususega seotud kutsealadel. Teha võiks järgmist:

1. liikmesriigid võiksid pakkuda roheliste kutseoskuste omandajatele toetusi. Riik peaks motiveerima oskustöölisi elama ja töötama pärast koolituse läbimist teatava aja oma riigis;
2. EL võiks toetada lühiajalisi vahetus- ja rotatsiooniprogramme, nagu Erasmuse programmid üliõpilastele ja töötajatele energiatõhususe valdkonnas (oskused ja väljaõpe);
3. seni kuni on lahendatud kvalifitseeritud tööjõu nappus energiatõhususe valdkonnas, tuleks kolmandate riikide oskustöölisele anda viisa töötamiseks viisa andnud liikmesriigis.

Põhjendus

See soovitus on oluline, sest oskustöölise olemasolu kõigil energiatõhususe rakendamise tasanditel on väga oluline selleks, et tagada kõigi muude Euroopa kodanike paneelarutelul välja töötatud soovituste edu. Ilma kvalifitseeritud tööjõuta ei ole liikmesriikidel lootust saavutada energiatõhususe eesmärgi. Pakume välja kolm meetet, millest igaüks vastab erinevale töötajate kvalifikatsiooni ja tööturuga seotud vajadusele.

1. meede. See meede on suunatud isikutele, kes soovivad täiendada või omandada oskusi valdkondades, mis on seotud energiatõhususega. Pakkudes koolitustoetusi, saavad liikmesriikide valitsused muuta koolituse kättesaadavamaks kõigile, eelkõige vaesemast keskkonnast pärit inimestele, kellel muidu ei pruugi olla võimalik investeerida oma aega oskuste täiendamisse või ümberõppesse. Soovitame liikmesriikidel võtta arvesse ka ajude äravoolu ohtu (töötajate kolimine välismaale parema palga nimel). Töötajaid, kes on saanud koolituse läbimiseks toetust, tuleks innustada kasutama oma uusi oskusi riigis, mis investeeris nende koolitamisse. Kättesaadav rahastamine muudaks koolituskursused atraktiivsemaks, mis võib suurendada energiatõhususe valdkonnas tööd otsivate inimeste arvu. See tähendab rohkem eksperte, kes suudavad kavandada, rakendada ja auditeerida energiatõhususega seotud investeeringuid.

2. meede. Sellega innustatakse liikmesriike jagama oma oskustöölisi lühiajaliste projektide elluviimiseks ja kandma hoolt selle eest, et liikmesriigid, kellel spetsialiste ei ole, saavad samuti välja töötada energiatõhusaid algatusi. See võib kaasa tuua teabe ja oskuste piiriülese vahetamise, mille kaudu edendatakse rohelisi oskusi.

3. meede. Me tunnustame, et kõiki valdkondi, kus on vaja oskustöölisi, ei ole võimalik kiiresti täita kohalike töölistega. Oskustöölise turu loomine Euroopas võtab aega, nii et seni oleks kasulik leida viise, kuidas kutsuda ELi kvalifitseeritud töölisti kolmandatest riikidest.

Kokkuvõttes tuleb lähtuda sellest, et ilma oskustööliseta ei saa inimesed teha

muudatusi, et suurendada oma energiatõhusust.

7. soovitus

Kindlustada tulevik keskkonnahoidlikkuse alase hariduse kaudu

Soovitame pakkuda rohkem keskkonnahoidlikkuse ja energiatõhususe alast haridust. Selleks tuleks teha järgmist:

1. võtta kasutusele arvutikasutaja rahvusvahelise oskustunnistuse eeskujul loodud Euroopa energiatõhususe tunnistus, et innustada omandama energiatõhususe alaseid põhiteadmisi;
2. liikmesriigid peaksid tagama, et igal aastal lõpetab teatav arv oskustöölisi energiatõhususe alase kursuse, et suurendada roheliste kutseoskustega tööliste arvu riigis. Seda lähenemisviisi on rakendatud eelmistel aastatel ülikoolides üliõpilaste puhul;
3. EL peaks korraldama üldsuse teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, et juhtida tähelepanu roheliste kutseoskustega tööliste väärtusele ja näidata, et tegemist on tuleviku töökohtadega. Need kampaaniad võiksid olla suunatud eeskätt noortele, näitamaks et käsitsi tehtav töö võib olla sama atraktiivne kui kontoritöö.

Põhjendus

Kvaliteetne haridus on iga sisulise muutuse alus. Pakume välja kolm meedet, millest igaüks vastab erinevale haridusega seotud vajadusele: parandada üldisi teadmisi energiatõhususe kohta, meelitada noori osalema kutseõppes, mis on vajalik energiatõhususe algatuste toetamiseks, ning muuta arusaama energiasüsteemi ümberkujundamiseks vajalikest töökohtadest, et muuta need atraktiivsemaks.

Esiteks oleme ühel meelel, et on vaja rohkem üldisi teadmisi energiatõhususe kohta. Teadmiste tase mõjutab energiatõhususega seotud valikute tegemist nii üksikisiku kui ka riigi tasandil. Energiatõhusus võiks olla koolis läbitav õppeaine, nõutav erialakursus või ülikoolikursus. Soovitame siduda mis tahes tasemel läbitava kursuse mõne stiimuliga.

Teiseks on Euroopa ülikoolide kogemused näidanud, et Euroopa eesmärgid innustavad liikmesriike pöörama teatavatele haridusvaldkondadele rohkem tähelepanu. Sellised eesmärgid energiatõhususe alase koolituse valdkonnas tooksid kaasa kutseõppes osalevate inimeste arvu suurenemise. Teisisõnu, seades liikmesriikidele eesmärgid, survestab EL liikmesriike suurendama energiatõhususega seotud valdkondades tegutsevate inimeste arvu. Nii vastutavad valitsused otseselt kvalifitseeritud tööjõu arendamise eest.

Lõpetuseks on see soovitus oluline ka vajaduse tõttu muuta paremuse poole seda, kuidas inimesed tajuvad töötamist käsitsi ja tehnilistes valdkondades. Kampaaniate abil võiks tutvustada erinevaid töövaldkondi – näidata, et füüsiline töö on väga oluline, annab häid tulevikuväljavaateid ja ei ole tingimata vähem huvitav kui töö kontoris.

Taristu

8. soovitus

Optimeerida ja arendada energiavõrku alates tootjast kuni lõppkasutajani, soodustamaks taastuvate energiaallikate kasutamist

Soovitame Euroopa Komisjonil seada esikohale võrgu optimeerimine:

1. parandada energiajulgeolekut ja varustuskindlust, investeerides taastuvatesse energiaallikatesse, korraldades energia salvestamise alaseid teadusuuringuid ja rakendades arukat juhtimist;
2. koostada investeerimiskava, mis sisaldab suuniseid liikmesriikidele võrgu parandamiseks kohalikul ja piiriüleasel tasandil;
3. arendada võrku, võttes arvesse tsentraliseerimise ja detsentraliseerimise võimalusi ja eeliseid. Igal konkreetsel juhul tuleks rakendada kõige energiatõhusamat varianti;
4. rakendada mehhanisme, mille abil jälgitakse rahaliste vahendite nõuetekohast kasutamist ja tagatakse ELi eeskirjade täitmine, et lõppkasutajal oleks võimalik saada investeeringust täit kasu ja ettevõtjad saaksid täita nõudeid;
5. julgustada liikmesriike abistama kodanikke arukate arvestite ja energiatõhusate allikate kasutamisel ning pakkuda tarnijatele ja tarbijatele rahalisi stiimuleid energiatõhusate tavade rakendamiseks; kaaluda võimalust luua kodanikele energia salvestamise ja tootmise raamistik.

Põhjendus

See soovitus on oluline, sest võrgu optimeerimine taastuvate energiaallikate hõlmamiseks toob mitmesugust kasu nii tootjatele kui ka lõppkasutajatele. Võrgusüsteemide optimeerimisega suurendatakse energiatõhusust ja edendatakse taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu. Selle lähenemisviisiga tagatakse tõhus energia transport, salvestamine ja kasutamine. Lisaks aidatakse võrgu arendamisega tagada stabiilsed energiahinnad, soodustatakse arukate seadmete kasutamist ja hõlbustatakse sujuvamat energiavarustust.

Tarbijad ja tarnijad saavad võrgu optimeerimisest ja arendamisest kasu arukate juhtimissüsteemide kaudu. Tarbijad pääsevad ligi väärtuslikule teabele energiatarbimise kohta, tarnijad saavad paremini jälgida nõudlust ja tootmise tõhusust ning salvestussüsteemid võivad täiendada ajakohastamise protsessi.

Võrgu optimeerimisega, millega innustatakse suurendama energiatõhusust ja minimeeritakse energiakadu, üksnes ei vähendata kulusid, vaid edendatakse ka keskkonnakestlikkust. Tarbijate teadlikkuse suurendamine ja integreerimine energiasüsteemi aitab tagada võrdsed võimalused ja vähendab ettevõtete mõju. Ulatuslikuks rakendamiseks ja kodanike kaasamiseks on hädavajalik edendada energiatõhususele suunatud mõttelaadi.

Lisaks on võrkude ajakohastamine kooskõlas ELi eesmärkidega vähendada heidet, võidelda kliimamuutuste vastu ja minna üle vähese CO₂ heitega energiasektorile. Seda lähenemisviisi rakendades toodame Euroopas rohkem energiat, oleme tõhusamad ja sõltume vähem välismaistest energiaallikatest. Samuti toob see uus sektor kaasa uued töövõimalused ja parandab ELi positsiooni ülemaailmse osalejana õiglasemas energiasüsteemis.

9. soovitus

Aidata teavet ja rahalist toetust andes ELi kodanikel arendada energiatõhususele keskenduvaid energiakogukondi

Soovitame

1. edendada teavitamist energiatõhususest ja parandada olemasolevate energiakogukondade nähtavust. Konkreetsemalt võiks muuta energiakogukondi käsitleva teabe kõigile ELi kodanikele arusaadavaks ja kättesaadavaks või jagada ELis energiakogukondadega seotud häid tavasid;
2. väärtustada majanduslikult energiasäästu, mis on saavutatud tõhusate energiakogukondade arendamisega. Täpsemalt võiks töötada välja mehhanismid, mis praegu puuduvad, või luua energiatõhususe sertifikaatide süsteem;
3. aidata kohalikel omavalitsustel toetada rahaliselt kogukondade energiatõhusaid algatusi. Konkreetsemalt võiksid omavalitsused kasutada otse ELilt saadavaid vahendeid (nt FEDERi fond).

Kui energiakogukonnad toimima hakkavad, oleks esmatähtis muuta nende kogukondade peamiseks põhimõtteks energiatõhusus. Konkreetsemalt saaks isoleerida hooneid, võtta kasutusele uusi tehnoloogialahendusi ning arendada keskkütte- ja -jahutussüsteeme.

Põhjendus

See soovitus on oluline, sest energiakogukond põhineb kodanike ja kohalikel algatustel. Paraku võib täpse teabe puudumine energiakogukondade toimimise ja rahastamise kohta heidutada kodanikke loomast selliseid kogukondi. Lisaks ei ole olemasolevad energiakogukonnad tegelikult tõhusad ning ELi liikmesriikide geograafilised ja finantstingimused on teinekord väga erinevad. Seepärast tuleb teha asjakohane teave kättesaadavaks kõigile ning tõhustada liikmesriikide vahelist koostööd, et lõpuks välja arendada energiatõhusad kogukonnad.

Üks tõhusa energiakogukonna põhimõtteid on vältida energia raiskamist. Praegu takistab seda see, et energiakogukonna süsteemid ei hõlma energia tarnijaid. Tuleb tagada, et erasektori osalejaid innustataks ühinema energiakogukondadega. Näiteks võiks Euroopa Komisjon julgustada liikmesriike andma eraettevõtjatele, kes teevad energiakogukondadega koostööd, energiatõhususe sertifikaadi. Samuti tuleb keskenduda positiivsele majanduslikule mõjule, mis kaasneb energia tarbimata jätmisega. Lisaks oleme seda meelt, et kogukondade toodetud energia ülejäägile tuleb määrata õiglane hind.

Leiame, et kohalikud omavalitsused sobivad kõige paremini investeerima osa saadavatest ELi vahenditest energiakogukondade toetamiseks, kuna kodanikud usaldavad kohalikku omavalitsust rohkem kui riigi valitsust. Kohalikud omavalitsused peaksid siiski meeles pidama, et energiakogukonnad peavad jääma rahaliselt kättesaadavaks kõigile, ning jagama kodanikele rahalisi vahendeid nende sissetuleku alusel. Kohalike omavalitsuste hallatavad rahalised vahendid võivad aidata kodanikel pääseda enda või kogukonna sääste kulutamata ligi eksperditeadmistele, et parandada oma kogukonna energiatõhusust. Lisaks tuleks anda

energiakogukondades kodanikele nende ELi rahalistele vahenditele otsene juurdepääs ja õigus neid vahendeid hallata.

Kui need kolm tingimust on täidetud, tuleks tagada, et energiakogukonnad seavad oma arengu keskmesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte, isoleerides hooneid ning arendades kütte- ja jahutussüsteeme, mis aitavad vähendada energia raiskamist.

10. soovitus

Arendada energiatõhusaid kogukondi, et edendada vastutustundlikku tarbimist ja suurendada kohalikku energiatootmist

Soovitame soodustada energiakogukondade arengut kõikides liikmesriikides.

Euroopa Liit ja liikmesriigid peaksid tegema koostööd, et jagada energiakogukondade toetamiseks rahalisi vahendeid ja eksperditeadmisi. Selle eestvedajad võiksid olla kohalikud omavalitsused.

Energiakogukondade motiveerimisel on väga tähtsad 2030. aasta Euroopa energiatõhususe direktiivis seatud selged eesmärgid. Energiatootmise kohustuslik seire energiakogukondades võib anda väärtuslikke andmeid edusammude jälgimiseks ning parandamist vajavate valdkondade, uute õigusaktide ja poliitiliste eesmärkide kindlakstegemiseks. Tähtis on mitmekesistada igas liikmesriigis energiaallikaid vastavalt konkreetse riigi ainulaadsetele omadustele ja ressursidele. Soovitame vähendada tarbimist, kasutades arukat tehnoloogiat (nt LED-valgustid, tõhusad küttesüsteemid).

Samuti peaks EL

- tegema süsteemseid muudatusi, mis võimaldavad inimestel kohaldada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet;
- propageerima kohalikku ja taastuvenergiat;
- soodustama teadlikkuse suurendamist, inimeste harimist varasest east alates ja kodanike kaasamist.

Põhjendus

See soovitus on oluline, et kaitsta keskkonda ja säilitada planeet nii meie endi kui ka tulevaste põlvkondade jaoks. Tuginemine kohalikele energiakogukondadele suurendab energiajulgeolekut ja energiasõltumatust Euroopas, edendades teistsugust tootmis- ja tarbimisparadigmat.

Seda soovitust järgides saab tagada, et igaühel Euroopas on vahendid, et võidelda energiakogukondade abiga energiaostuvõimetuse vastu. See soovitus ei ole üksnes energiatõhususe lahendus, vaid ka viis, kuidas kõigi kodanike sotsiaalse osalemise ja demokraatia suurendamisega edendada elu kohalikes kogukondades.

Hooned

11. soovitus

Suurendada hoonete energiatõhusaks renoveerimist

Soovitame ELil toetada liikmesriike, et tagada märksa suurema arvu hoonete energiatõhusaks renoveerimine. Keskenduda tuleks eluhoonetele.

Liikmesriike tuleks toetada, et hõlbustada nende eluhoonete renoveerimist, kus elavad väikese sissetulekuga inimesed. Häid ülekantavaid lahendusi (näidisprojekte) võiksid aidata leida riigi tasandil korraldatavad konkursid.

Tuleks paluda, et ELi liikmesriigid teeksid selliste hoonete omanikele, kus enamiku üürnike sissetulek jääb allapoole teatavat taset, maksusoodustust. See oleks hea stiimul hoonete renoveerimiseks. Tuleb tagada, et see on nii üürnike kui ka üürileandjate huvides. Eelkõige tuleb ära hoida üürnike väljatõstmise eesmärgiga küsida kõrgemat üüri.

Igal ELi kodanikul (nii üürnikul kui ka omanikul) peaks olema võimalus saada tasuta nõu energiaolukorra kohta oma kodus (ühtne asutus). Soovitus hõlmab ka võimalusi pakkuda energiaolukorra parandamiseks toetust.

Põhjendus

See soovitus on oluline, sest

- ELi direktiiv üldkasutatavate hoonete jaoks (energiatõhususe direktiiv), mitteeluhoonete jaoks (hiljuti vastu võetud hoonete energiatõhususe direktiiv) ja igat liiki uute hoonete jaoks (hoonete energiatõhususe direktiiv) on juba olemas, seega tuleb keskenduda eluhoonetele;
- ELi direktiivid saavad olla tõhusad vaid siis, kui toimub ka riigi ja kohalikul tasandil rakendamine, millega jõutakse üksikute koduomanikeni;
- paljudes ELi liikmesriikides elavad väikese sissetulekuga inimesed sageli hoonetes, mille energiaklass on väga madal, ehituslik seisund vilets ja energiakulud suured.

Transport

12. soovitus

Suurendada ühistranspordi atraktiivsust reisijate jaoks

Soovitame Euroopa Komisjonil korraldada korrapäraselt uuringu, et suurendada kõigis liikmesriikides linna- ja linnalähiliinidel rakendatavate reisijateveo süsteemide energiatõhusust.

Uuringu raames tuleks teha põhjalik inventuur ning hinnata ühistranspordisüsteemide elektrifitseerimist ja atraktiivsust. Selline lähenemisviis võimaldab kindlaks teha lüngad ja puudused olemasolevates süsteemides ning esile tuua eeskujulikud tavad, mida liikmesriigid võiksid rakendada.

Uuringu tulemuste põhjal võiks Euroopa Komisjon ette näha mitmesugused toetused liikmesriikidele, et nad saaksid vajaduse korral investeerida oma transpordisüsteemide elektrifitseerimisse ja atraktiivsuse suurendamisse. Uuringut saab kasutada praegust olukorda kajastava võrdlusalusena ja see aitab Euroopa Komisjonil seada eesmärged kogu Euroopa jaoks. Korrapärane seire hõlbustab süsteemide toimimise pidevat parandamist ja energiatõhususe suurendamist.

Põhjendus

Selle soovitus eesmärk on parandada elukvaliteeti, optimeerides igapäevaelus olulist ühistransporti, mis on energiatõhusam kui isiklikud sõiduaudod. Selle uuringuga seoses on oodata praktilisi tulemusi, mis hõlbustavad energiatõhususe põhimõtete rakendamist. Kuigi ühistransport on tõhusam kui sõiduaudod, viitab ühistranspordi alakasutamine takistustele, mis tuleb kõrvaldada. Euroopa Komisjon peab uurima selle alakasutamise põhjuseid.

Muutes ühistranspordi tõhusamaks, mugavamaks ja kättesaadavamaks ning ajendades niiviisi rohkem inimesi eelistama ühistransporti isiklikele sõidukitele, saab parandada transpordiühenduste kvaliteeti ning vähendada majanduslikku ja CO₂ heite mõju. Peale selle – võttes arvesse rahvastiku suurt koondumist linnapiirkondadesse – võib uuring anda tuleviku jaoks kohandatud kombineeritud transpordilahendusi, mis parandavad energiatõhusust, mida on hädasti vaja kliimamuutusi silmas pidades. Selle lähenemisviisi lisaväärtus seisneb selles, et võetakse arvesse nii isiklike kui ka ühissõidukite kasutamist, samuti eri liiki transpordi edasist arengut. See annab ülevaate konkreetsetest juhtumitest eri liikmesriikides.

13. soovitus

Muuta transport kõikjal Euroopas võimalikult energiatõhusaks: kaubad maanteedelt minema, inimesed lennukitest välja ja raudtee esimeseks valikuks

Soovitame motiveerida ettevõtjaid ja kodanikke kasutama oma energiatõhususe suurendamiseks ronge. Selleks soovitame

1. elektrifitseerida rongiliinid, et vähendada CO₂ heidet;
2. ajakohastada raudteetaristut;
3. digiteerida reisi planeerimine ja piletite ostmine, et optimeerida kliendikogemust;
4. standardida raudteed liikmesriikide vaheliselt ja integreerida need kohalikesse transpordisüsteemidesse;
5. kohandada sõidugraafikuid, et lühendada teekonna läbimiseks kuluvat aega;
6. edendada rongiga reisimist, et see suudaks pakkuda konkurentsi lühilendudele ja bussivedudele:
  - lühem sõiduaeg tänu kiirraudteeliinidele,
  - paremad võimalused, nt restoranvagonid, WiFi, magamisvagonid,
  - suuremõõtmelise pagasi ja jalgrataste lubamine kõikidesse rongidesse;
7. täita rongid, rakendades taskukohast hinnakujundust:
  - sooduspiletid peredele, üliõpilastele, eakatele, puudega inimestele, väikese sissetulekuga rühmadele,
  - taskukohased kaubaveohinnad;
8. taastada suletud ja unarusse jäetud rongiliinid;
9. luua ühendus ELi äärealadega;
10. kõigi nende soovituste rakendamise hõlbustamiseks suurendada investeeringuid ja toetusi:
  - innustada tegema lühiajalisi erainvesteeringuid, tagades samal ajal raudtee jäämise riigi omandisse ja kontrolli alla,
  - maksustada fossiilkütused, sealhulgas lennukikütus.

Põhjendus

See soovitus on oluline, sest rongiga reisimine ja kaubavedu on tähtsad valdkonnad, kus on võimalik kiiresti suurendada energiatõhusust. Meie ökoloogia, majanduse ja tehnoloogia tulevik nõuab meilt tegutsemist. Seepärast soovitame muuta reisijate- ja kaubaveo raudteel atraktiivsemaks ja tõhusamaks. Selleks tuleb tegutseda Euroopa tasandil.

Kodanike paneelarutelul toimunud hindamise tulemused

Nr	Soovituse pealkiri	Toetuse tase	Heakskiitmise määr
8	Optimeerida ja arendada energiavõrku alates tootjast kuni lõppkasutajani, soodustamaks taastuvate energiaallikate kasutamist	5,25	96%
3	Suurendada energiasõltumatust ja -tõhusust, et saada ülemaailmseks eeskujuks	5,18	92%
9	Aidata teavet ja rahalist toetust andes ELi kodanikele arendada energiatõhususele keskenduvaid energiakogukondi	4,96	91%
11	Suurendada hoonete energiatõhusaks renoveerimist	4,89	90%
4	Suurendada igapäevase suutlikkust tegutseda, et saavutada energiatõhususe eesmärgid	4,87	87%
12	Suurendada ühistranspordi atraktiivsust reisijate jaoks	4,83	91%
2	Rahastada õiglaselt kodude energiatõhusaks renoveerimist	4,73	87%
1	Suurendada tarbijate teadlikkust, et nad hakkaksid tegema energiatõhusaid valikuid	4,71	84%
10	Arendada energiatõhusaid kogukondi, et edendada vastutustundlikku tarbimist ja suurendada kohalikku energiatootmist	4,64	84%
13	Muuta transport kõikjal Euroopas võimalikult energiatõhusaks: kaubad maanteedelt minema, inimesed lennukitest välja ja raudtee esimeseks valikuks	4,55	79%
6	Tugevdada kvalifitseeritud tööjõudu ELi energiatõhususe sektoris	4,49	82%
7	Kindlustada tulevik keskkonnahoidlikkuse alase hariduse kaudu	4,48	82%
5	Suunata ELi direktiivide rakendamist ja teha selle üle järelvalvet	4,19	72%